

KIRJALLINEN KYSYMYS 782/2012 vp

Oleskeluluvalla olevan rikokseen syyllistyneen ulkomaalaisen karkottaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Maasta karkottamisen perusteista säädetään ulkomaalaislain 149 §:ssä (358/2007) muun muassa, että maasta voidaan karkottaa oleskeluluvalla oleskellut ulkomaalainen, 2) jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta, taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin; 3) joka on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle; taikka 4) joka on ryhtynyt taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantamaan toimintaan.

Helsingissä sattui yökerhossa 30.9.2012 ampuvälikohtaus, jonka vuoksi kaksi miestä loukkaantui, ja toinen uhreista oli sivullinen. Ampujaa syytetään tapon yrityksestä ja törkeästä pahoinpitelystä. Ammuskelun tunnustanut mies on vietnamilaissyntyinen, ja hänellä on Suomessa parinkymmenen vuoden mittainen rikoshistoria. Hänet on tuomittu kymmenistä rikoksista, kuten huume- ja omaisuusrikoksista. Miehestä oli tehty karkotuspäätös, joka oli täytäntöönpanokelpoinen. Hänet olisi voitu poistaa maasta sen

jälkeen, kun hän vapautui vankilasta ennen ampuamista. Karkotuksen sijasta miehelle myönnettiin tilapäinen oleskelulupa. (Lähde: Nelosen Uutiset 9.10.2012.) Hänen kotimaansa Vietnam saa Suomelta kehitysapuna huomattavia summia, mikä parantaa Suomen kahdenvälisiä neuvotteluasemia Vietnamin kanssa.

Vuonna 2011 karkotusesityksiä tehtiin 382 kpl, 160:tä ei karkotettu ja 214 karkotettiin.

Vuonna 2010 karkotusesityksiä tehtiin 446 kpl, 77:ää ei karkotettu ja 216 karkotettiin.

(Lähde: Maahanmuuttoviraston tilastot; täytäntöönpannuista päätöksistä ei ole tilastoja. Osa esityksistä raukeaa; luvut eivät sisälly taulukon tietoihin.)

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että lakisääteisten perusteiden mukaisia maasta karkottamisia jatkossa toteutetaan nykyistä paremmin ja tilanteen salliessa kahdenvälisiä neuvotteluja hyödyntäen?

Helsingissä 12 päivänä lokakuuta 2012

Teuvo Hakkarainen /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 782/2012 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että lakisääteisten perusteiden mukaisia maasta karkottamisia jatkossa toteutetaan nykyistä paremmin ja tilanteen salliessa kahdenvälisiä neuvotteluja hyödyntäen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkomaalaislain 143 §:n mukaan maasta karkottamisella tarkoitetaan ulkomaalaisen maasta poistamista silloin, kun ulkomaalainen oleskelee maassa Suomen viranomaisen myöntämällä oleskeluluvalla, ulkomaalainen oleskelee maassa ja hänen oleskelunsa on rekisteröity ulkomaalaislaissa mainitulla tavalla tai ulkomaalainen oleskelee edelleen maassa sen jälkeen, kun hänen oleskelulupansa, rekisteröity oleskelunsa tai oleskelulupakorttinsa ei ole enää voimassa. Ulkomaalaislain 149 §:ssä todetaan muun muassa, että maasta voidaan karkottaa oleskeluluvalla oleskellut ulkomaalainen, joka oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa, on syylistynyt rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta, on syylistynyt toistuvasti rikoksiin, on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle taikka on ryhtynyt tai jos hänen voidaan epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta vaarantavaan toimintaan.

Karkotettavalla voi olla myös mahdollisuus ulkomaalaislain mukaiseen vapaaehtoiseen paluuseen eli poistua maasta vapaaehtoisesti. Ulko-

maalaislakiinkin kirjatun palauttamiskiellon (non-refoulement) mukaan maastapoistamispäätös jätetään panematta täytäntöön, jos on vaarana, että palautettava joutuu kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi.

Mahdollista on lisäksi se, että maastapoistamista ei voida toteuttaa, koska vastaanottava valtio toimii tosiasiallisesti niin, ettei maastapoistamista voida panna täytäntöön. Huolimatta siitä, että valtioilla on kansainvälisoikeudellinen velvollisuus ottaa takaisin oman maansa kansalaiset, vastaanottava valtio ei aina suostu ottamaan henkilöä vastaan esimerkiksi kieltäytymällä myöntämästä maastapoistamisen toteuttamiseen tarvittavia matkustusasiakirjoja tai muita välttämättömiä asiakirjoja taikka muuten toimien niin, ettei maastapoistamista voida toteuttaa. Valtio voi myös olla niin sekasortoisessa tilanteessa, ettei asiakirjojen saaminen ole mahdollista. Tilanteissa, joissa ulkomaalaisen poistaminen ei ole tosiasiaa mahdollista, myönnetään ulkomaalaiselle ulkomaalaislain 51 §:n perusteella tilapäinen oleskelulupa. Ulkomaalaislain 51 §:n mukaisen tilapäisen oleskeluluvan myöntämisellä pyritään myös välttämään tilanne, jossa muodostuu niin sanottua "paperittomien" henkilöiden ryhmää. Tilapäinen oleskelulupa ei kuitenkaan sinänsä tarkoita sitä, että maastapoistaminen esitysi lopullisesti. Sisäasiainministeriö tulee tässä kuussa asettamaan vapaaehtoisen paluun järjestelmän vakiinnuttamista koskevan hankkeen, jonka yhteydessä tarkastellaan myös ulkomaalaislain 51 §:n sisältöä ja mahdollista muutostarvetta.

Hallitus toimii maastakarkottamisten toteuttamisen edistämiseksi monitahoisesti ja -tasoisesti. Toisaalta hallitus on aktiivinen kansainväli-

sesti EU-tasolla ja toisaalta hallitus edistää maastapoistamisten toteuttamista kansallisin toimin.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 79.3 artiklan mukaan "Unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- tai lähtömaahan, jotka eivät täytä tai eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä." Euroopan unioni onkin tehnyt lukuisia takaisinottosopimuksia kolmansien maiden kanssa juuri tarkoituksenaan mahdollista maastapoistamispäätösten tosiasiallinen toteuttaminen. Euroopan unioni käy jatkuvasti neuvotteluja monien kolmansien maiden kanssa uusien takaisinottosopimusten solmimiseksi.

Hallituksen mielestä tarkoituksenmukaisinta on pyrkiä Euroopan unionin ja kolmannen valtion välisen sopimuksen solmimiseen ja sitä kautta kattavan ja tehokkaan EU:n takaisinottosopimusverkoston rakentamiseen. Kattavan sopimusverkon rakentaminen on yksittäiselle valtiolle työlästä, aikaa vievää ja lopputulokseltaan huomattavan epävarmaa. Unionin puolesta neuvottelijana toimivan komission neuvotteluasema on jäsenvaltioihin verrattuna huomattavasti vahvempi. Näin varmistetaan myös yhdenmukaiset menettelyt kaikkien jäsenvaltioiden ja kolmannen valtion välillä ja luodaan paremmat edellytykset Euroopan unionin rajavalvontaviranomaisen Frontexin koordinoimille yhteisille palautuslennoille. Osallistuminen yhteisille lennoille on kustannustehokasta, koska Suomesta yksittäisiin valtioihin palautettavien määrät ovat useimmiten niin pieniä, ettei omia lentoja ole mahdollista järjestää ja palautukset joudutaan panemaan täytäntöön kaupallisia reittilentoja käyttäen.

Hallitus haluaa korostaa, että henkilöihin liittyviä yksittäistapauksia ei voida yleensä ratkais-

ta ryhtymällä tällaisissa tilanteissa valitettavan usein osoittautuviin pitkällisiin ja epävarmoihin virallisiin sopimusneuvotteluihin. Sen sijaan hallitus painottaa sitä, että kussakin yksittäistapauksessa on hyödynnettävä sen tapauksen ratkaisemiseen parhaiten soveltuvia välineitä. Joissain tapauksissa tämä tarkoittaa tiedon lisäämistä kansallisesta käytännöstä ja lainsäädännöstä, joissain toisissa tapauksissa maiden välisen aikaisempaa tiiviimmän vuoropuhelun ja konsultaatioiden hyödyntämistä. Korkean tason ministeritapaamisissa käytävän vuoropuhelun lisäksi Suomi käy useiden valtioiden kanssa virkamies-tasoisia kahdenvälisiä konsultaatioita, joissa voidaan käsitellä ulko- ja turvallisuuspoliittisten kysymysten ohella myös maiden kahdenvälisiä suhteita. Kehitysyhteistyön pitkäaikaisten kumppanimaiden kanssa käydään lisäksi yhteistyöneuvotteluja, jotka keskittyvät lähinnä kehitysyhteistyöhön. Myös maahantuloasioihin liittyviä kysymyksiä on nostettu esille näissä yhteyksissä.

Samaten kansallisella viranomaistasolla pyritään jatkuvasti parantamaan maastapoistamisten täytäntöönpanoa. Tällä hetkellä Helsingin poliisilla on hanke maastapoistettavien identifioimisen edistämiseksi, minkä hankkeen tarkoituksena on nimenomaan tehostaa ja nopeuttaa identifioimattomien tai heikosti identifioitujen maastapoistettavien palautuksia. Hankkeessa muun muassa luodaan ja kehitetään suoria kontakteja valikoituihin edustustoihin ja palautettavien ulkomaalaisten maahanpääsystä vastaaviin viranomaisiin kohdemaissa.

Hallitus tulee jatkossakin toimimaan aktiivisesti maastapoistamispäätösten täytäntöönpanon varmistamisen edistämiseksi sekä unionitason että kansallisin toimin.

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2012

Sisäasiainministeri Päivi Räsänen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 782/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Teuvo Hakkarainen /saf:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att utvisningar på lagstadgade grunder i fortsättningen ska verkställas bättre än nu och, om situationen tillåter, genom att utnyttja bilaterala förhandlingar?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt 143 § i utlänningslagen avses med utvisning att en utlänning avlägsnas ur landet när utlänningen vistas i landet med stöd av uppehållstillstånd som beviljats av en finsk myndighet, utlänningen vistas i landet och hans eller hennes vistelse har registrerats på det sätt som avses i denna lag, eller utlänningen fortfarande vistas i landet efter det att hans eller hennes uppehållstillstånd, registrerade vistelse eller uppehållstillståndshandling inte längre gäller. I 149 § i utlänningslagen konstateras bl.a. att en utlänning som har haft uppehållstillstånd får utvisas ur landet, om han eller hon vistas i landet utan uppehållstillstånd, när ett sådant krävs, han eller hon har gjort sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst ett år, eller om han eller hon har gjort sig skyldig till upprepade brott, han eller hon genom sitt uppträdande har visat att han eller hon är farlig för andras säkerhet, eller om han eller hon i Finland har bedrivit, eller det kan misstänkas att han eller hon i Finland börjar bedriva verksamhet som äventyrar den nationella säkerheten.

Den som ska utvisas kan också ha möjlighet till frivilligt återvändande enligt utlänningslagen, d.v.s. han eller hon kan lämna landet frivilligt. Enligt förbudet mot utvisning eller avvísning (non-refoulement) ska beslut om avlägsnande ur landet inte verkställas om den som ska återsändas riskerar att utsättas för dödstraff, tortyr, förföljelse eller någon annan behandling som kränker människovärdet.

Dessutom är det möjligt att personen inte kan avlägsnas ur landet eftersom den mottagande staten faktiskt agerar så att man inte kan verkställa avlägsnande ur landet. Trots att staterna enligt internationell rätt är skyldiga att återta sina egna medborgare, går den mottagande staten alltid inte med på att återta en person. Den kan till exempel vägra att utfärda resedokument eller andra nödvändiga dokument som behövs för att genomföra avlägsnandet ur landet eller annars agera så att avlägsnandet inte kan genomföras. Staten kan också befinna sig i en så kaotisk situation att det inte är möjligt att få dokument. I situationer där det faktiskt är omöjligt att avlägsna en utlänning ur landet beviljas utlänningen tillfälligt uppehållstillstånd med stöd av 51 § i utlänningslagen. Genom att bevilja tillfälligt uppehållstillstånd enligt 51 § i utlänningslagen försöker man undvika en situation där det uppstår en grupp av papperslösa personer. Ett tillfälligt uppehållstillstånd betyder i sig inte att avlägsnande ur landet förhindras definitivt. Inrikesministeriet ska under denna månad tillsätta ett projekt som gäller befastandet av systemet för frivilligt återvändande. I samband med projektet ska man också se över innehållet i 51 § i utlänningslagen och bedöma behovet av eventuella ändringar.

Regeringen arbetar mångfacetterat och brett när det gäller att främja verkställigheten av utvis-

ningar. Å ena sidan är regeringen aktiv internationellt på EU-nivån och å andra sidan främjar regeringen verkställigheten av avlägsnanden genom nationella åtgärder.

Enligt artikel 79.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt "får Unionen med tredje-länder ingå avtal med syftet att de tredjelands-medborgare som inte uppfyller eller som inte längre uppfyller villkoren för inresa, närvaro eller vistelse på en medlemsstats territorium ska återtas i sina ursprungsländer eller de länder de kommer från". Europeiska unionen har ingått flera återtagandeavtal med tredje länder med avsikt att göra det möjligt att faktiskt verkställa beslut om avlägsnande ur landet. Europeiska unionen för kontinuerligt förhandlingar med flera tredje länder för att ingå nya avtal om återtagande.

Regeringen anser att det är mest ändamålsenligt att sträva efter att ingå avtal mellan Europeiska unionen och tredje land och på så sätt bygga upp ett övergripande och effektivt nätverk av EU:s återtagandeavtal. Det är svårt och tidsödande för enskilda stater att bygga upp ett täckande nätverk av avtal, och slutresultatet är mycket osäkert. Kommissionen som förhandlar för unionens räkning har en mycket starkare förhandlingsställning än medlemsstaterna. På detta sätt säkerställs också enhetliga förfaranden mellan alla medlemsstater och tredje land och skapas bättre förutsättningar för gemensamma flyg för återsändande som samordnas av Europeiska unionens gränsförvaltningsbyrå Frontex. Det är kostnadseffektivt att delta i gemensamma flyg, eftersom antalet personer som återsänds från Finland till enskilda stater ofta är så litet att det inte är möjligt att ordna egna flyg och man blir tvungen att använda kommersiella reguljärflyg för att verkställa återsändanden.

Regeringen vill betona att enskilda fall som gäller personer inte kan lösas genom att inleda officiella avtalsförhandlingar som i sådana situationer beklagligt ofta har en tendens att bli långdragna och osäkra. I stället betonar regeringen att man i varje enskilt fall ska utnyttja de medel som är lämpligast för att lösa fallet i fråga. I några fall innebär detta att mer information ska lämnas om nationell praxis och lagstiftning, i andra fall att man behöver en intensivare dialog och djupare konsultationer mellan länderna. Utöver dialogen vid ministermöten på hög nivå bedriver Finland bilaterala konsultationer på tjänstemannanivå med flera stater. I dessa konsultationer kan man vid sidan av utrikes- och säkerhetspolitiska frågor också diskutera ländernas bilaterala relationer. Med de långvariga partnerländerna inom utvecklingssamarbetet förs dessutom samarbetsförhandlingar där fokus närmast läggs på utvecklingssamarbetet. Även frågor som ansluter sig till migration har tagits upp i dessa sammanhang.

På samma sätt försöker myndigheterna på nationell nivå kontinuerligt förbättra verkställigheten av avlägsnanden ur landet. För närvarande har polisen i Helsingfors ett projekt på gång som syftar till att främja identifiering av personer som ska avlägsnas ur landet. Avsikten med projektet är uttryckligen att effektivisera och påskynda återsändandet av oidentifierade eller svagt identifierade personer som ska avlägsnas ur landet. Inom projektet skapas och utvecklas direkta kontakter med utvalda beskickningar och myndigheter som i destinationsländerna ansvarar för inresa och vistelse för utlänningar som ska återsändas.

Regeringen ska också i fortsättningen verka aktivt både på unionsnivå och nationellt för att främja säkerställandet av att besluten om avlägsnande ur landet verkställs.

Helsingfors den 5 november 2012

Inrikesminister Päivi Räsänen